

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 3

Fylke: Vest - Agder

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Båsmå

Emne: Brynet

Bygdelaq:

Oppskr. av: Isaac Lunde.

Gard: Lunde.

(adresse): Lunde st.

G.nr. 23 Br.nr. 4.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Ja for størstedelen. f 1865

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Eller Far f 1839 og Bestefar f 1796.

SVAR

1. "Kvassstein" Brynstein - bryna.
Bestefar kalte Kvasssteinen for Stein og bryna for bryna: Hym jæen min. kjendst nå.
2. Begge deler. - Det var vanlig, at krus-
handlere som reiste utover and steds hadde
med sig heim nam på bestilling. Naturlig-
stein findes ikke her.
3. Der er nu slipesteinsteiner overalt, og brynet
brukes der å fultføre kvassingen, "sa verk rona".
4. De gamle talte om at hver lørdag gikk en
til suuden. (Der var smie på her god) og
brynet (kallbrynet) jæen, på et "brynstede".
Det var for en felle slipestein, men ingen
kan minnes det nu. Det kan vel være vel
100-150 år siden de første slipestein kom.
5. En stein stein kalles: Sen, og den er funnet
nåen i jorden med merke etter dette brynet.
Slipesteinene stod heime ved husene, men når
den var mest utslitt (så stor som en halv-
fjerdingbodu) ble den gjerne solt med.
6. Det alm. er en "ykt". (mellem måltidene)
men det kommer au på hverdager. Er det
"krusbeil", kan en gjerne slå hele dagen, når
en har god bryne, men blir jæen stein =

hagd, når en sliper. Skulle en længere altid
hænde en altid mange ja med, og så
slipte en om kullen. Eller i hver yd.

7. Fin bruges stikke - jåstikka den var og
gamme med hord tra. helst eik, som en tak
op og myrer og tjern. Brugte først med
krossstein og stikk utpå med stikka.
Stikka var med håndtak ca 12" lang og
var i håndtaget forsynet med et "jålag", så
sløtkeren kunde legge jåen over eller
under til mørke. Det er stikka helst ut
og bruk.

8. Langarjåen var og når en sliper. Slyttarjåen
var en gjenn sidde på. Eggen mot sig eller
fra sig eller som en varmer sig til, men
en regner med at slipingen går suarest og
krosset, når en halden eggen fra sig mot
slipsteinen

9. Langover setten en mot mørke når en
bruger. Slyttarvet mellem krossene

10. Krosssteinhus. - Skålp. ut hagd i tra,
gjenn tjarebred og en bjørkesover strimel ul
til utpå.

11. Har nok hendt. Harret bli opvarmet og
festklemt, så krosssteinen går ned.

12. Med en krok som heyses bak i
heksesloppen eller livgjorda.

13. En kan være i krosssteinhus eller spulst
på berged, hvis en tar det i sammen.
Krossstein bruket en satr. - Stikka
blev fin stridd med tjere og fin sand.

14. Gjenn ikke til det

15. Det ikke her i bergda

16. Det ikke som jeg vil.

2.
17. Hvis bryne var for langt var det bra
å legge det i ei mauer sua en tid.

18. Man slike nøler har en ikke om
bryne, men om kværnen er den fersk
og slike som nørst.

19. Nei det kjemur og ikke til

20. Nei.

Slåttekaren kunde av bryningens spå
været. Blå bryusla somt inde i hånden
(loven) var det merke på ombrøyte i
veret (regn) Det samme var tilfellet
om orvet eller rivestøper kjentes glat
i hånden. Det var merke på regn.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING
adr. NORSK FOLKEMUSEUM
BYGDØY

217

3

Vest-Agder

Bakke

Brynet

Ståle Lenne

Lende

Sirnes st.

23/4

Ja, for størstedelen. F. 1865

Etter far f. 1839 og bestefar f. 1796.

1!Kvasstein " Brynestein -bryna.

Bestefar kallte kvasstein for hein og bryna for hyna.

Ukjend nå.

2.Begge deler.-Det var vanleg at kreturhandlere som reiste østover med slakt hadde med sig heim noen på bestilling.Naturlig stein finnes ikke her.

3.Der er nu slipesteinsteiner over alt,og brynet brukes til å fullføre kvæssingen,"ta vekk rona".

4.De gamle talte om at hver lørdag gik en til smeden. (Der var smie på hver gard)og tynnet,(kallbanker) jåen,på et"tynnsleste".Det var før en fekk slipestein, men ingen kan minnes det nu.Det kan vel være 100-150 år siden de første slipestenene kom.

5.En veik sten kaltes :Sen,og der er funnet noen i jorden med merke efter dette bruk.Slipesteinen stod heime ved husene,men når den var mest utslitt(så stor som en halvfjerðingsbotn) ble den gjerne tat med.

6.Det alm. er en "ykt"(mellom måltidene),men det kommer an på terrduget.Er det"lausbeit",kan en gjerne slå hele dagen,når en har godt bryne,men blir jåen stein=hogd,må en slipe.Skulle en lengere avsted hadde en alltid mange jå med,og så slipte en om kvellen.Eller i hver ykt.

7.Før bruktes stikke=jåstikka .Den var av gammelt hardt trø,helst eik,som en tok opp av myrerø og tjern.Brynte først med kvasstein og strøk etterpå med stikka.Stikka

var med håndtak ca. 12" lang og var i håndtaket forsynt med et "jålag", så slåttekaren kunne legge jåen mer eller mindre til marka. Nu er stikka helst ute av bruk.

8. Langarvjåen tas av når en sliper. Stytorvjåen lar en gjerne sitte på. Eggen mot seg eller fra seg ettersom en vanner seg til, men en regner med at sliping går snare ~~stog~~ og kvassest når en holder eggen fra seg mot slipesteinen.
9. Langorvet setter en mot marka når en bryner. Styttorvet mellom kærne.
10. Kvassteinhus. - Skålp, uthogd i træ. gjerne tjærebred og bjerkenøverstriml rullet utenpå.
11. Har nok hendt. Hornet blir oppvarmet og flatklemt. så kvassteinen går nedi.
12. Med en krok som henges bak i buksestroppen eller livgjorda.
13. En har vatn i kvassteinhuset eller sputtar på brynet, hvis en bær det i lommen. Kunststein brukar en tørr. Stikka ble før strød med tjære og fin sand.
14. Kjenner ikke til det.
15. Nei ikke her i bygda.
16. Nei ikke som jeg vet.
17. Hvis brynet ~~te~~ var for hart, var det bra å legge det i en maurtue en tid.
18. Noen slike regler har en ikke om bryne, men om kværnen er der flere av slike som nevnt.
19. Nei det kjenner eg ikke til.
20. Nei

Slåttekarene kunde av bryningen spå været.

Ble brynsla svart inne i hånden (loven) var det merke på ombrøyte i veret (regn). Det samme var tilfellet om orvet eller riveskaftet kjentes glat i hånden. Det var merke på regn.

3

Vest-Agder

Bakke

Brynet

Ståle Lenne

Sirnes st.

Lende

23/4

Ja, for størstedelen. F. 1865

Etter far f. 1839 og bestefar f. 1796.

1!Kvasstein " Brynestein -bryna.

Bestefar kallte kvasstein for hein og bryna for hyna.

Ukjend nå.

2.Begge deler.-Det var vanleg at kreturhandlere som reiste østover med slakt hadde med sig heim noen på bestilling.Naturlig stein finnes ikke her.

3.Der er nu slipesteinsteiner over alt,og brynet brukes til å fullføre kvæssingen,"ta vekk rona".

4.De gamle talte om at hver lørdag gik en til smeden. (Der var smie på hver gard)og tynnet,(kallbanker) jåen,på et"tynnsleste".Det var før en fekk slipestein, men ingen kan minnes det nu.Det kan vel være 100-150 år siden de første slipestenene kom.

5.En veik sten kaltes :Sen,og der er funnet noen i jorden med merke efter dette bruk.Slipesteinen stod heime ved husene,men når den var mest utslitt(så stor som en halvfjerdingbotn) ble den gjerne tat med.

6.Det alm. er en "ykt"(mellom måltidene),men det kommer an på terrduget.Er det"lausbeit",kan en gjerne slå hele dagen,når en har godt bryne,men blir jåen stein=hogd,må en slipe.Skulle en lengere avsted hadde en alltid mange jå med,og så slipte en om kvellen.Eller i hver ykt.

7.Før bruktes stikke=jåstikka .Den var av gammelt hardt trø,helst eik,som en tok opp av myrer og tjern.Brynte først med kvasstein og strøk etterpå med stikka.Stikka

var med håndtak ca.12" lang og var i håndtaket forsynt med et "jålag",så slåttekaren kunne legge jåen mer eller mindre til marka.Nu er stikka helst ute av bruk.

- 8.Langarvjåen tas av når en såiper.Stytorvjåen lar en gjerne sitte på.Eggen mot seg eller fra seg ettersom en værner seg til,men en regner med at sliping går snare~~st~~^{og} kvassest når en holder eggen fra seg mot slipesteinen.
- 9.Langorvet setter en mot marka når en bryner.Styttorvet mellom kærne.
- 10.Kvassteinhus.-Skålp,uthogd i træ.gjerne tjærebred og bjerken~~ø~~verstriml rullet utenpå.
- 11.Har nok hendt.Hornet blir oppvarmet og flatklemt.så kvassteinen går nedi.
- 12.Med en krok som henges bak i buksestroppen eller livgjorda.
- 13.En har vatn i kvassteinhuset eller sputtar på brynet, hvis en bær det i lommen.Kunststein brukar en tørr. Stikka ble før strød med tjære og fin sand.
- 14.Kjenner ikke til det.
- 15.Nei ikke her i bygda.
- 16.Nei ikke som jeg vet.
- 17.Hvis brynet~~ta~~ var for hart ,var det bra å legge det i en maurtue en tid.
- 18.Noen slike regler har en ikje om bryne,men om kværnen er der flere av slike som nævnt.
- 19.Nei det kjenner eg ikje til.
- 20.Nei

Slåttekarene kunde av bryningen spå været.

Ble brynsla svart inne i hånden(loven) var det merke på ombrøyte i veret(regn).Det samme var tilfellet om orvet eller riveskaftet kjentes glat i hånden.Det var merke på regn.